

CZWOR (127) nm

czwór, czwor-.

sg m N czwór (1) [w składni zgody]. ◇ A czwór (2) [w składni zgody]. ◇ f N czwora (6) [w tym: w składni zgody (1)]. ◇ A czworę (12) [w tym: w składni zgody (3), w wyrażeniach przyimkowych (9)]. ◇ n N czworo (38) [w tym: w składni rzędu (23), w składni zgody (14)]. ◇ G czworga (11) [w tym: w składni rzędu (7)]. ◇ A czworo (30) [w tym: w składni rzędu (8), w składni zgody (3), w wyrażeniach przyimkowych (13)]. ◇ N a. A czworo (7). ◇ I czworgiem (7) [w składni rzędu] *BibRadz*, *RejAp* (2), *RejPos*, *GostGosp*, *WujNT*, *SarnStat*, czwor(e)m (1) [w składni rzędu] *GórnDworz*; ~ -em (1), -(e)m (6). ◇ L czworgu (4) [w tym: w składni rzędu (2)]. ◇ D a. L czworgu (1) [w składni rzędu]. ◇ pl N subst (attrib) czwory (1) *WujNT*, czwor(e) (1) *ModrzBaz*. ◇ G czworych (1). ◇ A subst czwory (1) *Strum*, czwor(e) (2) [w składni zgody] *ModrzBaz*, *ZapKościér*. ◇ *Dubium*: czwore (1) *ZapKościér* 1596/85v. [Uwaga: w nawiasach klamrowych nie objęto statystyką przykładów, w których z różnych powodów nie można określić rodzaju składni.]

Składnia orzeczenia: czworo (z G pl) jest, było (5), *RejKup*, *RejAp* (2), *RejZwierc*, *KmitaSpit*; czworo są, były (3) *BudNT*, *PaprPan*, *WujNT*.

Sł stp, Cn notuje, *Linde XVI – XVIII w.*: czwor, czworo.

Liczebnik zbiorowy; quatuor Cn (127) :

a. W funkcji liczebnika zbiorowego i głównego (109) : O czworgu też to powiem/ iże ta liczba fama ięft grunt wżelkiey doskonałey itałołci *Kłosałg* A2v.

W połączeniu z rzeczownikiem lub zaimkiem przedmiotu liczonego (czasem z jego elipsą) (85):

W składni rzędu (rzeczownik przedmiotu liczonego w G pl) (42): *RejKup* cc3; *Leop* *2v, *Apoc* 6/6; *RejFig* Cc5; y nád czworgiem [quattuor] itároftw przekładam cię *BibRadz* 1.*Mach* 11/57; *BielKron* 95v; tedi czworo zwirząt y oni czerzy á dwádzieciá itárcow vpadáli przed Báránkiem *RejAp* 53, 48v, 53, 54, 117, 131v (12); nie rzekę przed czworem/ ábo pięciorem ośob *GórnDworz* Ee6; *RejPos* 342v; Dokłádáło nas tu czworo *RejZwierc* 234v; *BudNT* *Apoc* 5/14; *CzechRozm* 200v; *PaprPan* M3v; *StryjKron* 345; *CzechEp* 252; A to czworo źwierząt/ każde z nich z ośobná miály po łżeści íkrzydeł około *WujNT* *Apoc* 4/8, s. 848, 849 [2r.], *Apoc* 7/11, 14/3, 15/7 (15); W którym [wozie] czworo woźników zlotogrzywych było. *KmitaSpit* B2.

W składni rzędu (rzeczownik przedmiotu liczonego w G sg) (5): zá ieden goźdz źelázny/ dawáli czworo chlebá *BielKron* 443v; *Strum* M4; *ZapKościér* 1580/10v; Kędy czworgiem álbo łżeściorgiem bydlá orzą *GostGosp* 156; ták iż czworgiem dożywočia káźda łummá ma wźiąć koniec y extenuaciá łwoię. *SarnStat* 367.

W składni zgody (22): gđzye czworo uczynią pythane *PatKaz* III 92v; *FalZioł* I 32a; Czwora rzecz ięft nalepłza ku zachowaniu pośpolitego dobra, to ięft dobrze czynić, dobrze łie łprawować, dobrze dzieci wychować, y dobrze orać etc. *BielŻyw* 127; *Leop* *2v; [wina] niema być ni zkogo braná iedno o czworę rzecz: á to o łpalenie/ o drapieřtwo, ná dobrowolney drodze. *UstPraw* G2; Tegoź też roku czworo záćmienie było troie [w] Miefiácu/ á iedno w Słóńcu. *BielKron* 192v; czynił potym łam czworo źegłowanie/ dwoie od Krolá Ferdynándá Káłtyliey/ á dwoie od Krolá Emánuelá Portugálłkiego *BielKron* 446v, 93, 424v [2 r.], 475v; *SienLek* V, V2; *BudBib* Ez 10/14; Andrzeiá

Fricz Modrzewskiego O poprawie Rzeczypospolitey księgi czwore. *ModrzBaz kt*, 141 v; *ArtKanc* A9v; *Quadriforis* – Czwo ro wefczie. *Calep* [882]b; *LatHar* 320; *WujNT przedm* 24; *SarnStat* 367; *ZapKościar* 1596/ 85v.

Z elipsą rzeczownika przedmiotu liczonego, z wyrazem nieodmiennym oraz ze składnią dwuznaczną (16): ya kom ya szdomv szdzyersszavy thwoyey naymyenu wborakovy nyewszyła czworych dzrwy [lege: drzwi] *ZapWar* 1503 nr 1947; *FalZioł* IV 11b; *KromRozm III* E6v; iż rzadka [niewiasta] ktoraby iedno dzyecię miałá przy porodzeniu/ ále dwoie rázem/ troie/ czworo *BielKron* 8v, 192; ábowiem wšytki rzeczy ná świecie ze czworgá záczęcia ía/ z ognia/ z wietrzności/ z wody/ y z ziemie *SienLek* V, V, Vv; *WujJud* 72v; *Strum* E; *BudNT d3 marg*; á iednę rzecz w czworgu y w pięciorgu *Capitulum* położył *StryjKron* 245; *ArtKanc* M3; zeznali to oboie ze zastawiely IEdrzeiewi Trusiowy na pulwloczkw poczwore gonach we wšytkich trzech polach napřednieifze *ZapKościar* 1596/85v.

W charakterystycznych połączeniach: czwo ro bliźniąt, kawiąt, ksiąząt, zwierząt (33); drzwi, dzieci; ksiąg, osob, starostw, woźnikow; nas (2).

Wyrażenia »jeden z(e) czworga« [w tym z *G pl* (2)] (4) : *RejWiz* 117v; *RejAp* 130; *BudNT Apoc* 6/1; A iedno ze czworgá [unum de quatuor] zwierząt dáło siedmiu ániołom siedm czař złoty ch *WujNT Apoc* 15/7.

Wyrażenia przyimkowe: »na czwo r« (9): Także też Tátárskie woyská na czwo r były zřzykowáne *BielKron* 360v; Stefan przed pořly kazał řyná Mámaká młodego ná czwo r rořciác *BielKron* 394v; Pleřzkow álbo Přkow/ miałto naznámienitřze we wšytkiey Mořkwi/ [...] fiedzi ná czwo r/ á káždé řnich řwym murem obtoczóne *BielKron* 432v, 360v; *StryjKron* 51; *Quadrifidus* – Naczwo re rořlupiom [!]. *Calep* [882]a.

~ *Zwrot*: »na czwo r (roz)dzielić« [szyk zmienny] (3) : *BielKron* 146v, 417; *DRVGI SPOSOB PRAKTYKI. NA czwo r dzielá* *SarnStat* 1301. ~

»na czwo ro« (11): á na czwo ro ma być khorzeń řkraiany a na nici wiefzany. *FalZioł* I 106c.

~ *Zwrot*: »na czwo ro (roz)dzielić, (od-, roz-)dzielony« (6 : 4): odzienijó iegó wziáwřly/ na czwo ro ié rozdzielili *Opecřyw* 142; Abowiem káždá miłóř ná czwo ro řie dzyeli *RejWiz* 41v, A6v, 76 [2 r.], 177, Cc6v; *Leop Ez* 48/20; *BielKron* 256; *RejZwierc* 107. ~

»we czwo r« (1): tákdze/ kiedy řie ktorey dziecię vrodziło/ przerifowála mu twarz we czwo r/ iżby řie řzpetne á řtrářzliwe dziecię zdáło *BielKron* 297v.

»we czwo ro« (2):

~ *Zwrot*: »złóżyć we czwo ro« (2): á zlož íá [chustę] we throie albo we czwo ro *FalZioł* Y 69v, V 68v. ~

b. W funkcji liczebnika mnoźnego; poczwórny, cztery razy; *quatuor* *Vulg* (15) : *BibRadz Act* 12/4; A tu mář w czwo rpořob więkřzego niź Achileřá/ řmierciá y dzielnořciá Iágiełowicá *StryjKron* 607; Ktorego poimawřzy/ podał do cięmnice/ poruczywřzy go pod czwo r řtrář [quatuor quaternionibus] *WujNT Act* 12/4.

»czwo ra« = cztery razy (w mnoźeniu) (5): Czwo rá ořm/ vczyni trzydřieřci y dwa. *GrzepGeom* F2v; czwo rá řzeř vczyni cztęry y dwádřieřciá. *GrzepGeom* G4v, I4, K2v, Mv.

Wyrażenie: »tyle czworo« = *cztery razy tyle* (7): Cztery ty Kwarty wczynią Pręt/ który będzie mieć Polek wżytkich pięć feth siedmdzieśiat y fześć/ 576. tylé czworo á niż w Kwarcie *GrzepGeom* M3v, Nv, N2; *RejZwierc* 231v; Był Decurio, ktory pod fwą fprawą miał 16. ludzi. [...] Był Tetrarcha, ktory tylo czworo *BielSpr* 29; *PaprPan* T3; ále ieft pry ich tele czworo albo pięćioro ile nas *CzahTr* D3v.

c. W funkcji liczebnika wielokrotnego; *czworaki* (3) : IAftrząbi ieft czwor rodzaj/ miedzy ktoremi też y krogulca policzaią. *FalZioł* IV 17c; (*marg*) Piekło czworo. (-) Niektorzy ludzie vczeni mienią Piekło czworákie/ iedno na głępfze [...] Czwarthe ktore zową Limbus *BielKron* 467; *Oczko* [41]v.

Cf **CZWORLISTNY**, **CZWORNASOB**, **CZWORNASOBNIE**, **CZWORNASOBNY**, **[CZWORNITNY]**, **CZWORNOG**, **CZWORNOGI**, **CZWOROCZĘSTNY**, **CZWORODROŻE**, **CZWORODROŻNY**, **CZWORODZIENNY**, **CZWORODZIURNY**, **CZWORODZIURY**, **CZWOROGŁOWY**, **CZWOROGRANIASTO**, **CZWOROGRANIASTY**, **CZWOROGRANISTO**, **CZWOROGRANISTOŚĆ**, **CZWOROGRANISTOUKOŚNY**, **CZWOROGRANISTY**, **CZWOROGRANNO**, **CZWOROGRANNOŚĆ**, **CZWOROGRANNY**, **CZWOROGRANOWITY**, **CZWOROGRAN**, **CZWOROKĄTNY**, **CZWOROKOŁY**, **CZWOROKROĆ**, **CZWOROKSTAŁTNY**, **CZWOROLETNY**, **CZWOROLIDZEBNY**, **CZWORONASOBNY**, **CZWORONAŚCIE**, **CZWORONOCNY**, **CZWORONOGI**, **CZWORORĘKI**, **CZWOROROCZNY**, **[CZWOROROGI]**, **CZWOROROŻNOŚĆ**, **CZWOROROŻNY**, **CZWOROSETNY**, **CZWOROSKRZYDŁY**, **[CZWORO STRAŻ]**, **CZWOROSZCZEPNY**, **CZWOROZĘBIASTY**, **CZWOROZĘBNY**, **CZWOROZĘBY**

ZZie